

SLOVENSKI UČITELJ



VERI
VZGOJI
POUKU

VII. Letnik.

V Ljubljani 15. januarja 1906.

Št. 1.

Novi šolski in učni red.

Naučno ministrstvo je izdalo 29. decembra 1905 nov učni red za ljudske in meščanske šole, ki je vzbudil na raznih straneh hud odpor. Uveljaviti se ima sicer še-le prihodnje šolsko leto, a prav zato se tem odločnejše že zdaj napadajo nekatere določbe, da bi se cel sestav pokopal še predno se mora udomačiti in priti v mirno posest.

Najhujši boj vodijo zoper novi učni red nasprotniki krščanske vzgoje. Vlada je namreč pri sestavljanju svojega načrta, ki temelji popolnoma na sedanjem šolskem zakonu, upoštevala tudi § 1. o versko-nravni vzgoji otrok. Zato je v smislu tega zakona odredila, da so verske vaje (molitev pred in po uku, maša ob nedeljah in praznikih, prejem svetih zakramentov) za šolske otroke obligatne in jih ima učiteljstvo nadzirati. Ta odredba, ki bistveno nič ne izpreminja dosedanjih razmer, je takoj spravila po koncu vse nasprotnike vere in cerkve. Društvo „Freie Schule“ je izdalo strasten protest „proti sili, ki se dela z verskimi vajami otroški vesti“, in razna učiteljska društva so na svojih zborovanjih sprejela resolucije proti vsakršnim pobožnim vajam v šoli.

Načelno vprašanje o verski in brezverski šoli je ob tej priliki iznova stopilo na površje. Znano je burno zborovanje tržaškega učiteljstva, ki je izjavilo, da se mora sploh verski pouk iz učnega reda izločiti. Škof Nagl je proti temu napadu izdal posebno pastirsko pismo, v katerem pozivlje

katoličane, naj zlasti v raznih zastopih zahtevajo poročstva za versko vzgojo mladine, in poudarja, kolika krivica se godi staršem, ako so prisiljeni, svoje otroke izročati v vzgojo brezverskim učiteljem. A gonja se nadaljuje tudi drugod. V Lincu je zahteval mestni šolski svet, da se z ozirom na nekatere otroke, ki niso katoliške vere, odpravi katoliška molitev pred poukom in v Gradcu se je v občinskem svetu razvila obširna šolska debata, ki se je zaključila s protestom proti verskim vajam. Posebno strastno nastopajo socialnodemokratske organizacije. Po raznim krajih so razdelili med stariše listke s fiskanimi izjavami, s katerimi naj bi zahtevali od šolskih oblasti, da se njih otroci vseh verskih vaj oprosté. Sklicujejo se pri tem na § 14. državnih temeljnih zakonov, ki določa, da se nikdo ne more siliti h kakemu religioznomu dejanju. Čudna je pri socialni demokraciji le njena nedoslednost v tem slučaju. V svojem programu naglašá, da ima edino-le država pravico in dolžnost ustanavljati šole in voditi vzgojo, stariši pa so dolžni ji izročati svoje otroke. A tu se nakrat opira na voljo staršev in ugovarja proti odloku, ki ga je država izdala. Toda tudi nedoslednost ji morajo služiti, kedar se gre za boj proti veri in cerkvi. Pričakovati je v bližnjem času, da bodo združeni nasprotniki porabili ministrsko odredbo k hudemu navalu na krščanski značaj naših šol.

A ne le med protiverskim strankami in učiteljskimi društvi, tudi med duhovstvom so nekatere določbe ministrskega učnega reda vzbudile precej nevolje. — Znano je da so imeli doslej dušni pastirji, ki so h kratki kateheti na šolah, med učiteljskim osebjem neko izjemno stališče. Glede učnih ur so se dogovorili z vodjem šole, konferenc se udeležavati niso bili dolžni in glede verskega pouka so bili podložni le svojim duhovnim predstojnikom. A novi učni načrt je tu marsikaj izpremenil. § 134. določa, da se mora katoliški katehet podvreči nadzorstvu šolskega vodje, da mora eventualno od njega sprejeti pripombe „o enotnih načelih pouka, ki so bila pri učiteljski konferenci določena“ in se mora tem določbam vkloniti, kakor drugi učitelji. — Vsak katehet je odslej dolžan se udeležavati učiteljske konference; ako ne pride se mora pri šolskem vodju opravičiti in navesti vzrok, zakaj ga ni bilo. Glasovati pa sme le glede stvari, ki se tičejo njegovega predmeta. — Učne ure za verouk določa šolsko vodstvo sporazumno s cerkveno oblastjo. Katera je ta cerkvena oblast, o tem se učni red ne izraža natančneje. Ali je to župnijski, ali dekanijski urad, ali pa celo ordinariat? Gotovo je le, da se mora katehet odloku šolskega vodstva glede učnih ur vkloniti, pa naj so mu prilične ali pa ne.

Iz teh novih predpisov je razvidno, da že tudi verouk vedno tesneje oklepajo vezi duhomornega birokratizma. Za vsako malenkost bode moral odslej katehet pismene vloge napravljati na šolsko vodstvo: ako se ne udeleži konference, ako ne more ob določenih urah poučevati. Po § 144. sme sicer okrajni šolski svet dovoliti, da se katehetje udeležujejo le tistih konferenc, v katerih se vrše posvetovanja, ki njihov predmet zadevajo ali da se izmed veroučiteljev, ako jih več dela na eni šoli, le eden vdeležuje vseh konferenc. Torej za take malenkosti je treba posebnih prošenj in posebnih

odlokov. — Najmanj pa se strinja z ugledom katehetovim odlok glede nadzorstva veronauka. § 2. zakona z dne 25. maja 1868. in prav tako § 5. državnega šolskega zakona z dne 14. maja 1869. določata izrecno, da je oskrbovanje, vodstvo in neposredno nadzorstvo verskega pouka prepuščeno cerkvi. In duhovstvo je to svojo pravico tudi vedno branilo. Kakšne razmere pa utegnejo nastati vsled novega učnega reda? Katoliški veroučitelj se mora podvreči nadzorstvu šolskega vodje, čeprav je ta žid ali protestant in mora celo od njega ponižno sprejeti pouk glede svojega postopanja! Pa čeprav takih slučajev pri nas ne bo, ali ni dovolj neumestno, da bodo mladi šolski voditelji in gospodične voditeljice poučevale stare župnike ali celo nadzornike veronauka, kako imajo razlagati katehizem in svetopisemske zgodbe? Zlasti pri sedanjih napetih razmerah kakršne vladajo na mnogih krajih med svetnim in duhovnim učiteljstvom bode ministrska odredba razpore le pomnožila.

Umestno bode, ako se duhovniki o določbah učnega reda na dekanjskih konferencah posvetujejo in sklenejo primerne izjave proti njim. — Birokratizem je tisto zlo, čegar gospodstvo v šoli je žal novi ministrski odlok še utrdil, gotovo ne v korist pouku in vzgoji.

Skrivne sile.

V zadnji številki „Slov. Učitelja“ smo že poročali o veliki organizaciji, katero so zasnovali sovražniki krščanske vzgoje, o društvu „Freie Schule“. Boj za svobodno šolo se čvrsto nadaljuje, število članov vsled vstrajne agitacije hitro narašča. Nek nemški list (Kathol. Kirchenzeitung 1906 št. 2.) poroča, da mu že pripada najmanj 12.000 avstrijskih učiteljev. A prav temu listu se je posrečilo razkriti, da je „Freie Schule“ ustanovljena od prostozidarjev. Dunajska protizidarska loža „Pionier“ je namreč najprej ustanovila društvo: „Verein zur Erhaltung einer freien Schule für Volksbildung“. A krog tega društva, kateremu so pripadali le tripični bratje iz lože, je bil preveč omejen. Javno niso mogli nastopati pod prostozidarskim geslom. Zato sta dr. Hartman in žid Siegmund Krauss predlagala, naj se presnuje društvo na širšem temelju, da bode združilo okoli sebe vse „protiklerikalne elemente“ (socialiste, liberalce, nemške nacijonalce, c. kr. dvorne svetnike, velike kapitaliste in delavce, jude in kristjane). Načrt se je posrečil, zlasti, ker je dunajsko socijalnodemokratsko učiteljstvo takoj stopilo v njegove vrste. In v zadnjih mesecih se je gibanje razširilo skoraj po celi Avstriji. Osnovatelji v dunajski loži so seveda z uspehom svojega dela silno zadovoljni. V seji lože „Pionier“ je dne 20. oktobra br. . . . Julij Frisch poročal o društvu „Freie Schule“ in so vsi navzoči bratje njegovo poročilo z največjim zadovoljstvom vzeli na znanje. Hkrati so izprevideli, da je zdaj prvotno strogo protizidarsko društvo „Verein zur Erhaltung einer freien Schule“ odveč. Zato so ga razpustili, njegovo premoženje (3600 K) pa

izročili nadepolni mlajši ustanovi, ki si je že pridobila mnogo zaslug za razširjanje prostozidarske ideje in obeta lepo prihodnost.

Početek novega bojevitega društva torej jasno priča, kakšne skrivne sile so na delu pri tej strastni gonji zoper verske vaje, ki se je pričela po vseh večjih avstrijskih mestih. Prostozidarske lože so v Avstriji sicer po zakonu prepovedane, a vendar obstoje in z uspehom rujejo proti cerkvi in prestolu.

Ženska ročna dela na naših ljudskih šolah.

III.

Predno preidem k nadaljevanju svojega spisa, hočem na tem mestu javno odgovoriti došlim mi preprijaznim vrsticam. Veselile so me tembolj, ker so bile poslane od mnogoizkušene in velezaslužne učiteljice. Izreka mi v njih popolno soglasje z mojimi nazori; a me tudi opozarja, da se nisem dotaknila vprašanja, komu pristojna nadzorstvo pouka v ženskih ročnih delih.

Da more pravično soditi o tem pouku ter ga s pridom nadzorovati le tista oseba, ki je sama teoretično in praktično do cela izobražena v predmetu, ne bo nihče ugovarjal. A vem tudi, da bi taka zahteva izzvala na nekaterih mestih hud odpor. Navedem naj tu le, da je pri pedagoškem tečaju v Solnogradu predlagala gđc. vadniška učiteljica Em. pl. Holzinger iz Gorice, naj bi bile za nadzorovanje pouka v ženskih ročnih delih nameščene spretno, izkušene in zvedene literarne učiteljice, kojih vsestranska omika in lastna izkušnja bi jih sposobne storila za ta važni posel. In temu predlogu so burno in enoglasno pritrjevale vse navzoče svetne in redovne učiteljice. Tudi jaz moram temu predlogu pritrčiti v polni meri. A dokler se izpolnijo take želje, nam še odhiti mnogo časa v morje večnosti.

Uprašanje prve vrste ker praktičnega pomena, bilo je ono: kaj se mora najmanj priučiti vsaka, tudi najslabša učenka sleherne šole brez ozira na število razredov?

Minimum bil bi naslednji:

I. Kvačkanje in sicer 1. Vz glednica ali vajenica v obliki podbradka z gosto šibičasto in luknjičasto petljo. 2. Vz glednica ali vzornica, ki ima vsaj 6 vzorčkov. Uporabi se lahko kot vstavek za zglavnik. 3. Kvačkan predmet nalašč za uporabo n. pr. kvačkan ustavek ali kvačkana jopica ali rutica itd.

II. Pletenje: 1. Vz glednica ali vajenica v obliki podbradka, ki ima vsaj 60 petelj. Vadi se desna, leva skrajna in sklepna petlja. 2. En par nogavic za otroke. 3. En par zapestnic (Pulswärmer).

III. Znamvanje: 1. Majhna vz glednica, vsaj 30 cm dolgo z veliko in malo abecedo in številkami.

IV. Šivanje. Vajenica ali vz glednica z vsemi ubodi, z našito gumbo, prišitim koščkom traka, izšito zanjko in prišitim kavljčkom. Všito ji mora biti tudi ime.

V. Krpanje. Vzlednica ali vzornica iz belega platna (madapolama) z dvema krpicami všitih na dvoje načlnov in z zamašeno zarezo. Kos barvane tkanine z jedno všito krpico.

K poslednjemu (ad V.) je pripomniti sledeče. Nekatero učiteljice vsled pritiska tirjajo, naj prinesó deklice s seboj raztrgane komade, da jih v šoli pokrpajo. Vselej se najde tu velik odpor. Vsak otrok se sramuje prinesiti s seboj kaj raztrganega, še bolj se pa sramujejo matere, pošiljati take predmete. To dobro umejo tiste rahločutno učiteljice, ki se ne klanjajo tirjatvam v tem slučaju, a morajo vsled tega poslušati marsikatero rezko od strani moških vodij in nadzornikov, katerim moram pa v tem slučaju res odrekati prav vsako razsodnost.

Govorim iz lastne izkušnje. Vzlednica zadošča popolnoma. Primerilo se mi je ne le enkrat, da so se prišle matere zahvaljevat za moj trud. Pohvalile so se, kako hčerke po nedeljskih popoldnevih poiščejo vso oškodovano perilo sestric, bratcev, očeta ter popravljajo tako lepo, da mater veseli. Pridnim deklicam zadošča povelje učiteljice: kar smo se učili na vzlednici, uporabite doma. Jutri je nedelja. Popoldan pogledjte, ali imate v škrinji kaj oškodovanega perila. Vzemite in popravite ga. Potem pa vprašajte mater ali smete prinesiti kazat, kar ste naredile. To vpliva vzgojivo, blažilno in izključuje vsako žaljenje. Le en slučaj praktične uporabe bi še bil umesten. Učitelji vseh razredov odpošljejo zapored otroke, ki pridejo z raztrganimi rokavi itd. v uro, kjer se poučuje v ženskih ročnih delih. Tu popravljajo velike deklice otrokom, dečkom in deklicam poškodovano obleko. A tudi ta način uporabe je tedaj opravičen, ako se zgodi z ljubeznivostjo, dobroto, rahločutnostjo, brez najmanjših izrazov nasmeha, brez ukorov, brez vsake besedice, ki bi mogla žaliti revnega otroka. Kot uvod takemu delu smejo veljati le besede: ker doma ne utegnemo, bomo ti pa v šoli popravili suknjico, prišli gumbe itd. To je seveda velikega vzgojnega pomena za zanikarne matere same, ki se gotovo kmalu popboljšajo, a še večjega pomena za deklice, ki se uče z ljubeznivostjo (po vzgledu učiteljice, ki mora biti v takih slučajih polna resnobe a tudi polna ljubezni do zanemarjenih otrok) pomagati onim, kateri nosijo znak malomarnosti staršev na svojih oblačilih. Da mora za taka dela oskrbeti šola oziroma učiteljica sama material (krpice raznega blaga) je umevno.

Ker se je tu govorilo o raztrganih oblačilih učencev, dovoljujem si podati še en nasvet. Število razcapanih otrok pojema vidno pri onih učiteljicah in učiteljih, ki ljubeznivo pohvalijo vsako zakrpano in popravljeno obleko. N. pr.: Kdo je to tako lepo zašil, popravil? Otrok reče poluglasno: „Mati.“ Ti, ali si se pač zahvalil dobri materi, ko so to popravili? Ti imaš pač pridno mater, ki znajo toliko lepo oprati in sešiti oblačilo. Taka ljubezniva beseda je najboljšo zdravilo. Če tudi je kaj nerodno popravljeno, pohvaliti moramo; vsaj dobro voljo. Še ena. Marsikatera mati ne sešije poškodovanih oblačil, ker ji primanjkuje krpic. Dajmo otroku krpico blaga, ki le količkaj pristoji njegovim raztrganim obleki in recimo: Prosi mater, da ti popravijo oblačilce! Uspeh je zagotovljen.

Kakor slavospev pouku v ženskih ročnih delih glasili so se odgovori vseh učiteljic na vprašanje: Ali ima žensko ročno delo kaj pomena tudi za naše deklice? Le en slučaj se je glasil „ne“, kar mi je docela neumevno. Utemeljitev se je glasila: Deklice ne rabijo v poznejšem življenju ročnih del. Zdelo se mi je, kakor da bi bil ta govor narekovan. Kajti to je naziranje nekaterih moških učiteljskih moči posebno pa premnogih očetov naših učenk. Oj, da bi vsi ti prečitali naslednje vrstice ter je uvaževali.

Odgovori „da“ so se utemeljevali kaj lepo in resnično. Naštevala so se vsa svojstva vrle gospodinje, kojim se začetek osnuje pri pouku v ženskih ročnih delih. Navedene so bile lastnosti pridne gospodinje v uvodu tega spisa. In tudi učiteljice soglašajo v tem, da se priuče deklice pri ženskih ročnih delih pred vsem reda, snage, natančnosti, spretnosti, delavnosti, štedljivosti itd. Budi se v deklicah estetični čut in okus, blaži se jim srce in pri pouku za gospodinjstvo slišijo o vsem, česar potrebujejo nekoč kot pridne gospodinje ali pa kot dobre siužabnice.

Deklice se pred vsem priuče reda in snage. A k temu je treba, da imajo same red tudi pri ženskih ročnih delih t. j. redne ure, redno, enakomerno delo, redno shrambo. Tu srečavamo koj zopet obilne nedostatke na naših šolah. Ako zboli učiteljska moč suplira navadno učiteljica; tedaj odpadejo nekatere ali skratka tudi vse ure ženskih ročnih delih, „ker niso važne“. — Ko se začene novo delo, ima komaj polovica učenk material že prvo uro, $\frac{1}{3}$ črez 14 druga tretjina pa tekom 1 meseca; ali pa se izgovarja ena: „Mati želé, naj delam drugo delo“, „Oče ne puste“, ali pa „Oče me karajo, mati mi branijo“ — itd. A to ni red. In tak nered upliva sila slabo na ves značaj deklic. Vse drugačno je v onih izjemnih slučajih, kjer dobe deklice vse povprek prvo uro potrebnega materiala in se začne redni pouk; deklice kar tekmujejo med seboj v pridnosti.

Še tretja ovira. Začetkom ure prihite učenke rekoč: „Mojemu delu je nekdo vzel klopko“, „Meni manjka igla“, „Mojega dela sploh ni“. Kako je vse to mogoče? Redne shrambe ni. Ročna dela stoje v škatljicah ali jerbasih na policah pri oknu ali na omari, ali celo v kotu na tleh. Pri tem so bile ukradene, povrh še zaprašene, morebiti celo povaljane itd. Navzlic temu se naj uče deklice snage, reda? Nemogoče. Takim načinom se zmanjšuje deklicam veselje od dne do dne, učiteljica je pa pri tem najbolj milovanja vredna. Neobhodno je torej potrebno, da je na vsaki šoli posebej omara za ženska ročna dela; še bolje, da ima vsak razred svojo shrambo zaprto s ključem. Ako je le ena omara, biti mora na takem prostoru, da je pristopna vsako uro učiteljicam, ki oskrbujejo ženska ročna dela. Tudi mora imeti vsaka učiteljica svoj ključ do omare. V neki šestrazrednici sem videla take mize na katedru, ki imajo v sredini med predali oddelek kakor majhno omarico le za ženska ročna dela dotičnega razreda. Primerna shramba pospešuje torej red in snažnost, ti velepotrebni lastnosti vsake gospodinje.

A potrebna snažnost dela doseže se tudi s tem, da si pred uro umivajo vse učenke roke. Za ta posel bi bilo treba tudi oprave. Zelo ne-

prijetno pa je, ako si morajo umivati deklice roke v škafo, kjer je po navadi pitna voda. Vsaka šola, še bolje, vsak razred moral bi imeti umivainik ali skledo iz pločevine za umivanje rok. Pouka v ženskem ročnem delu brez umitih rok si sploh misliti ne morem. S tem se pa uče deklice sploh paziti na snago svojih rok, kar se pač vsaki gospodinji dobro pristoja. In komu ni znano kako je v tesni zvezi vnanja snaga, posebno snažna čedna roka z duševnimi lastnostmi, z značajem vsega človeka? Če že diči moža snažna roka, kaj še-le dekle! In na to se lahko skoraj nehote pazi pri ženskem ročnem delu, kjer vidi učiteljica roke vsake deklice.

Potrpežljivost, krotkost in vstrajnost kakor tudi neumorna delavnost so daljne lastnosti, ki jih imenujemo kot posledice ženskega ročnega dela. Le glejmo malo dekletce, kako potrpežljivo zbada 100 in 100 krat, kako para in popravlja ter mirno in pohlevno hodi z ročnim delom po vrtu, ali sedi kje na trati. Leno postopanje se ji ne dopada več; na pragu stati, roke križem držeč, ji bode kmalu nemogoče; rada je doma ali v družbi enakovrlih deklic, ter veselo pevaje zabada in dela, da jo je lepo gledati. S svojo pridnostjo privabi še druge deklice, da jo posnemajo. Koliko vstrajnosti in truda je včasih treba za ročno delo, je marsikomu neznano. A nekaj pojma bode dobil, ako preračuni, koliko vbodov bi bilo treba za to in ono delo. Menda še nikdo ni vprašal, kolikokrat je treba vzeti v roke le umazan kos perila dotlej, da ga imamo zopet snažnega v rokah, in za to je treba potrpljenja; deklica se nauči potrpeti in pri delu vstrajati že v 3. šolskem letu pri kvačkanju. To je pa dobro in potrebno, prej ko se začne, bolje je. Ker se pa pri ženskem ročnem delu kmalu vidi lep uspeh potrpežljivosti zato pa narašča z delom tudi vstrajnost. Sestri potrpežljivosti pa ste pohlevnost in krotkost. Kdo ne bode hvalil pohlevne in krotke gospodinje, pohlevne krotke služabnice?! Tem čednostim polagamo temelj že v šoli.

Z ročnim delom pridobe deklice tudi duševno naobrazbo, inteligenco, blaži se jim srce, razširja se jim krog dušne pozornosti; goji se dober okus, pridobiva ročna spretnost, uči se varčnost. Deklica, ki zna uporabljati sleherno krpico, postane varčna; kar je priprostega oblačila in perila, naredi kmalu sama doma; sosebno za otroke prireja oblačila, perila itd. sama. Ako dela več deklic skupaj, se zabavajo lahko povrh še z lepim čtivom. Menjaje med seboj čita ena, med tem ko druge delajo. K temu jih navajamo že lahko v šoli.

Še tri lepe čednosti se imenujejo med vrlinami gospodinje: potrpežljivost hvaležnost in pobožnost. Kako bi pa bilo mogoče, da se vzbujajo te lastnosti z ročnim delom?

Prav lahko. Kdor kaj zna, lahko postreže prijateljici o raznih priložnostih, da ji kaj sešije, itd. Že deklice postrežejo druga drugi, ako pomagajo zaostalim pri delu, ako n. pr. tovarišica mnogo zamudi vsled kake bolezni itd. — Hvaležnost, ož lep in malo poznata čednost! V eni upraševalni poli je bil pod točko 15. odgovor: „Otroci naj napravljajo majhno a čedno ročno delo za starše, ali botre ali druge dobrotnike ob godu ali

drugi priložnostih. Tudi naj tu in tam pokažejo svojo spretnost s tem, da prirede kako ročno delo za cerkev." Zelo se mi je dopadla ta misel. Kajti prepričana sem, da takim načinom gotovo pridobivamo starše za pouk v ženskem ročnem delu. Storila sem majhen poizkus s svojimi učenkami in kakor bilo videti v naši skromni razstavi, tudi majhne deklice znajo napraviti kaj uporabnega. V obče hočem tu še ponoviti besede, ki jih je rekla zelo spretna učiteljica našega okraja! „Kakor hitro imajo učenke pridobljeno le malo spretnost, dajmo jo uporabiti. Vse, kar se dela, bodi kakorkoli uporabno. Celo vzglednice naj uporabijo deklice. Recimo jim, da jih bodo mati prišli kot ustavek na zglavnik. In res, to je izborno sredstvo, da se otrokom delo bolj priljubi, starišem pa prikupi. Darila ali kako delo za cerkev znajo prirejati seve le spretnejše in pridnejše deklice kot nameček. Začno je navadno v šoli, izgotovijo pa v prostem času doma. Tak način poučevanja bi zamogel kmalu odpraviti predsodke, ki jih ima tu in tam ljudstvo do predmeta. Moglo bi nam celo pridobiti dobrotnike za uboge otroke, kojim bi se nabavljala tvarina. Da, celo k majhnemu zaslužku bode pripomogla spretnost dekličina. Za jopice, avbice, lepo izšite rutice, dobivale so moje učenke že večkrat denar. Tudi izstopivše iz šole, zaslužile so si bivše učenke posebno v zimskem času marsikatero petico. Znan mi je slučaj v našem okraju, da je šla zelo priprosta 16 letna deklica več tednov po zimi v Maribor k neki obitelji šivat in znamvat perilo. Mati se je zelo veselila, da si je hčerka tako tudi v zimskem času kaj prislužila. Pozneje je še dobivala na dom večkrat ročna dela, seve z lepim zaslužkom.

Največje važnosti je pa pouk v ženskem ročnem delu za tiste deklice, ka.ere morajo pozneje stopiti v službo. „Spretna deklica je dobrodošel posel vsaki gospodinjii“ — tako je bilo zapisano tudi v dveh uprašalnih polah. Ko opravi dela v kuhinji, v sobi na vrtu, je taka deklica vslužna svoji gospej s tem, da šivlje, krpa, podpleta, kvačka itd.

Obrtnega pomena ročna dela za mnoge okraje sicer nimajo, a mnogim mnogim deklicam je ta pouk podal podlago za prihodnji poklic.

M. Štupca.

Slovstvo.

Koledar-Vestnik družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani za leto 1906. — Prejeli smo zanimivi koledarček, ki je letos posvečen spominu pesnika Prešerna in prinaša več člankov, ki se nanj nanašajo. Koledar se naroča pri družbinem vodstvu v Ljubljani, in stane posamezni izvod brez poštnine 1 K 20 h. Knji-garjem se dovoli primeren popust. Toplo pri-poročamo.

Četrta zbirka učnih slik po podanih ho-s-pitacijah krškega in litijskega okraja. Izdal Ljudevit Stiasny. — Cena 1 K 50 h. Samo-založba. Tiskal D. Hribar v Ljubljani. — Zbirka

ima to-le vsebino: 1. J. B.: Imenik spisov za mladino. — 2. Janko Levstik: Spisni pouk na višji stopnji z ozirom na praktiške potrebe vsakdanjega življenja z dispozicijo učne slike „Vošilni list“. (Konferenčno poročilo.) — 3. Janko Levstik: Pismo. — 4. Avgusta Lundrova: Ptice pozimi. — 5. Marija Gaspersinova: Vrabc in konj. — 6. Franja Lundrova: Veverici. — 7. Ivana Dolinarjeva: Napisovanje: „Dobra večerja“. — 8. Josip Zajec: Obravnava uporabnih nalog v smislu množitve. — 9. Ivan Magerl: Obrestni računi. — 10. Frančišek Rant: Po-

tovanje do Karavank. — 11. Amalija Kobauova: Potovanje iz Ljubljane v Postojno. — 12. Avgusta Lundrova: Češka mesta z ozirom na njihovo ležo. — 13. Karel Goríšek: Kača in otrok. (Lokalna narodna pripovedka.) — 14. Matko Brezovar: Ilija Gregorič. — Frančišek Grajland: Zgodovina mesta Kostanjevice. — 16. Ivo Erbežnik: Ilustracija k berilu „Solnce in veter“.

„Učiteljska Zora“ je začela izhajati v Mostaru enkrat na mesec. Ureja jo g. A. Jukić. Lastnik in izdajatelj je učiteljsko društvo v Mostaru. Uredništvo pravi, da se je učiteljstvo samo odločilo stopiti v borbo za svoj obstanek, ker vidi, da ni pomoči odonod, odkoder bi morala priti. List prinaša peticijo učiteljstva na finančno ministrstvo za povišanje plač, ki naj bodo enake plačam državnih uradnikov XI., X. in IX. plačilnega razreda. — Vsebina prve letošnje številke: A. Jukić: Na staru

godinu; M. Žagrović: O upoznanju intelektualnosti učenikove ovisi uspjeh rada učiteljeva; Sofija Komandina: Naši jadi; Rudolf barun Maldini Wildenhainski: Iliri; A. Jukić: Udes (črtica iz učiteljskog života); Marija Wetzer: Iz mog dnevnika; D. Dimitrović: Mrvice iz mog dnevnika; N. Krolič: Perom i olovkom. — Sa uredničkog stola; Književnost itd. — „Zora“ je tiskana deloma v cirilici, deloma v latinici. Naroča se pri učiteljskem društvu v Mostaru.

Nov hrvaški list za mladino „Mladi Istran“ bo pričel izdajati nadučitelj g. Josip A. Kraljič v Malem Lošnju.

„Narodna prosvjeta“, mjesečnik za školstvo, književnost in prosvjetu, se imenuje nov hrvaški list, ki je počel izhajati v Pulju. List je glasilo učiteljskega društva enakega imena in izhaja enkrat na mesec ter velja 4 K na leto. Ureja ga Ernest Jelušić.

Šolske vesti.

Novoletno avanzovanje. C. kr. deželni šolski svet je sklenil, da se pomakne od 1. januarja 1906 v višji plačilni razred naslednje učiteljsko osebje. Iz II. v I. plačilni razred: Gg. Janko Leban, Frančišek Jeglič, Jožef Žirovnik, Avgust Kleč, Matija Hiti, Ana Podrekar, Ludovik Stiasny. — Iz III. v II. plačilni razred: Gg. Frančišek Gärtner, Frančišek Povše, Frančišek Lovšin, Karol Završnik, Frančišek Schiffrer, Jožef Perz, Ivan Dremelj, Luka Blejec, Marija Clarici, Ludovik Fettich-Frankheim, Frančišek Črnagoj, Mihael Verbič, Mihael Mežan, Marija Bernot, Karol Matajec. — Iz IV. v III. plačilni razred: Gg. Frančišek Jaklič, Ferdinand Reiniger, Iv. Wittine, Andrej Rape, Jožef Svetlič, Frančišek Grm, Pavla Zirer, Karol Miklitsch, Ivana Nagu-Zalokar, Amalija Carnelli

Marija Benedičič-Franke, Frančišek Mlakar, Emil Guštin, Michael Kosec, Anton Bezeg, Jerica Zemljan, Ivan Lozar, Rudolf Zore, Stanislava Mahkota Zarnik, Karolina Han, Pavlina Tomšič, Elvira Bernot-Vipavc, Alojzij Potočnik, Anton Krže, Albina Golob, Frančišek Mercina, Amalija Kotlušek, Margareta Žele, Frančiška Bayer, Helena Junowicz, Leopoldina Tomšič, Marija Praprotnik, Marija Antončič, Marija Hacin, Jožef Zupančič, Iv. Schmeidek.

Zlati jubilej kot redovnica je praznovala dne 13. decembra 1905 uršulinka č. M. Antonija Murgel, imejteljica zlatega zaslužnega križca s krono. S ponosom se lahko ozre čast. jublantanja nazaj v preteklost, kajti njeno delovanje — dasi za tihim samostanskim zidovjem je bilo neumorno, plodonosno. Razširjenje notranje notranje in zunanje ljudske šole, ustanovitev učiteljske pripravnice

kakor tudi obsežno zidanje pri samostanskem poslojpu in cerkvi so sad njegovega truda.

Začasno je umirovljena gospodična Antonija Okorn, učiteljica v Kropi.

Učiteljske izpremembe. Nadučiteljem v Črnem vrhu je imenovan tamošnji začasni voditelj g. Fran Silvester, nadučiteljem v Čatežu g. Anton Vidmar, nadučiteljem v Podkraju g. Rafael Zupanec, nadučiteljem na Dobrovi g. Fran Borštnik, učitelj v Trziču; v Ihanu je stalno nastavljena gdč. Suzana Baloh, k Sv. Petru v Ljubljani pride gdč. Marija Levstek in na Raki je stalno nastavljena gdč. Avgusta Lunder. Definitivna učiteljica na Jesenicah gdč. Pavla Schitnik je imenovana za definitivno učiteljico v Brežicah. Provizorična učiteljica v Zalemlogu gdč. Marija Frantar je imenovana za provizorično učiteljico v Cerkljah, pomožna učiteljica v Starem trgu, gdč. Berta Rössmann pa za provizorično učiteljico ravnotam. Suplentinja gdč. Iv. Lampe je imenovana za provizorično učiteljico na dekliški šoli v Kranju. Pomožni učitelj g. Ivan Rigler je imenovan za provizoričnega učitelja na deški šoli v Ribnici. Za učitelja na c. kr. rudniški ljudski šoli v Idriji je imenovan g. Stanislav Legat, učitelj pri Sv. Gregorju. Za suplentko na šoli v Starem trgu pri Ložu je imenovana gdč. Julija Mayer. Za nadučitelja v Starem trgu pri Poljanah je imenovan g. Kadunc v Ribnici; iz Blagovice je prestavljena ga. Ana Grudnik-Pavšič na Breznico. Gdč. Zora Koncilija iz Božjakovega je imenovana za suplentinjo v Gorenji Krki.

Štajersko. Nadučitelj v Spodnji Polskavi je postal g. Josip Vodošek, doslej učitelj v Frajhamu. Stalni so postali: g. Fran Dernovšek iz Artič v Sevnici, gdč. Ljudmila Gomilšek iz

Št. Jederti nad Laškimi in gdč. Ivana Piller iz Kapel v Vidmu, gdč. Marija Ježovnik pri Sv. Rupertu v Slovenskih goricah, gdč. Marija Lercher na svojem mestu v Slovenski Bistrici ter gdč. Ana Ambrosch od Sv. Križa pri Slatini v Rušah. Prestavljeni sta učiteljici gdč. Lea Kališ iz Gornjega grada v Novo cerkev pri Celju in gdč. M. Troha iz Nove cerkve v Gornji grad.

Prostovolni risarski nadaljevalni tečaj. C. kr. naučno ministrstvo je na predlog c. kr. deželnega šolskega sveta dovolilo c. kr. glavnemu učitelju na c. kr. učiteljski šoli v Ljubljani g. Frančišku Suherrju prostovoljni nadaljevalni risarski tečaj za učitelstvo ljubljanskih ljudskih in meščanskih šol. Imenovani tečaj bo ob četrtkih od 2. do 4 ure popoldne v risalnici c. kr. učiteljske šole v Ljubljani.

Umrli je dne 27. decembra 1905 g. Jožef Kragl, nadučitelj v Trziču. Rojen je bil v Tolminu l. 1851. Maturo je napravil l. 1873. Služboval je v Waldherrjevem zavodu v Ljubljani, nato v Kočevju in naposled dolgih 2½ let v Trziču. Bil je vesten učitelj, ki je res iz ljubezni do ukaželjne mladine opravljal svoj težavni posel. L. 1895. je bil celo imenovan c. kr. okrajnim šolskim nadzornikom za kranjski in radovljiški okraj; toda on ni hotel sprejeti te častne, pa tudi težavne službe, ker je hotel svoje moči posvetiti edino le poučevanju mladine. Kot pravi učitelj katoliških otrok je bil tudi sam zgled katoličana, ki je poleg svojih stanovskih dolžnosti tudi svoje verske dolžnosti vestno izpolnjeval. Zato ga je pa tudi vse dobro ljudstvo visoko čislalo in odkritosrečno ljubilo. Naj mu sveti večna luč! — Dne 8. decembra 1905 je umrl v Ljubljani g. Paskal Domianovich, c. kr. suplent na državni realki v Trstu. Dne 21. decembra 1905 je v Novem mestu umrl profesor dr. K. Pammere.

— V Mariboru je umrl g. Štefan K o n -
č a n , mestni učitelj v p., star 75 let.

Osebnosti. C. kr. naučno ministvo je na predlog ravnateljstva c. kr. umetno-obrtno strokovne šole v Ljubljani dovolilo, da se akademični slikar g. Peter Ž m i t e k nastavi kot provizorični pomožni učitelj na prej imenovanem zavodu. — Gimnazijski učitelj v Ptujju g. Jožef K o m l j a n e c je postal definitiven in je dobil naslov profesorja. — Za definitivno učiteljico na c. kr. mornariški ljudski in meščanski šoli za deklice v Pulju je imenovana gdč Avgusta Š a n t e l . — Ravnatelj državne nižje gimnazije v Kočevju g. Peter W o l s e g g e r je pomaknjen v VI. plačilni razred. — C. kr. šolskim nadzornikom za ptujski okraj je imenovan nadučitelj g. Frančišek Brenc iz Št. Vida blizu Ptujja. — Iz Lošinja je premeščen na Krk c. kr. okrajni šolski nadzornik g. P r i b i l . — Učiteljica na c. kr. strokovni šoli v Idriji, gdč. Ivana J e r e b je imenovana za učiteljico v c. kr. osrednjem čipkarskem tečaju na Dunaju.

O ideji skupnih konferenc jugoslovanskega učiteljstva poroča v Novem Sadu izhajajoči „Školski odjek“: 1. Popolnoma se složimo v tem, da bi bile jugoslovanske učiteljske konference in šolske razstave potrebne in koristne. 2. Uverjeni smo, da bi se to moglo prirediti, ker verujemo, da bi, ako ne pri vseh, pa pri ogromni večini učiteljstva bilo dosti dobre volje za to. 3. Da bi se prva konferenca slovanskih učiteljev mogla prirediti v Belemgradu takoj početkom prihodnjih velikih počitnic. — Ako se ta lepa ideja uresniči, priporočamo slovenskemu učiteljstvu, da se tega zborovanja udeleži mnogoštevilno, da bo slovensko učiteljstvo častno zastopano; prirediteljem pa bi se drznili svetovati, da prirede zborovanje, ki bo imelo le strogo pedagoški in slovanski značaj brez vsakih drugih

primesi. Le na ta način je mogoč složen nastop. (Glej beležko: Jedna missao...)

Nadaljevalni tečaj za učitelje obrt. nadaljevalnih šol. C. kr. naučno ministvo je odredilo 64 učnih ur obsegajoči nadaljevalni tečaj za učitelje trgovskih strok na obrtno-nadaljevalnih šolah s slovenskim učnim jezikom. Tečaj se bo vršil na umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani tekom šolskega leta 1905/6. Pouk bo obsegal: 1. obrtno računstvo; 2. obrtno spisje; 3. obrtno knjigovodstvo; 4. trgovsko in menično pravo; 5. obrtno zakonanstvo in splošni obrtni predpisi. Tečaj bo trajal 2 tedna in bo tako urejen, da se bo 8 dni poučevalo po 6 ur in 4 dni po 4 ure na dan; tako, da bodo 4 popoldnevi pouka prosti. Čas tega tečaja se naznani pozneje.

Razširjena šola. C. kr. deželni šolski svet je dovolil vzporednico k drugemu razredu na štirirazrednici v M o k r o - n o g u ter je naročil c. kr. okrajnemu šolskemu svetu v Krškem, da namesti za to vzporednico provizorično učno moč. — C. kr. deželni šolski svet je na petrazrednici v L o š k e m p o t o k u , pri kateri ima en razred vzporednico, sistematiziral šesto učno mesto ter določil, da ostane ta vzporednica stalno.

Razpisane učiteljske službe. Na dvorazrednici v Č a t e ž u je stalno popolniti drugo učno mesto. Prošnje do 15. januarja 1906 na c. kr. okr. šolski svet v Novem mestu. — Na enorazrednici v R a d o v i c i je stalno, oziroma začasno popolniti učno mesto. Prošnje do 15. januarja 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Č r n o m l j u . — Na enorazrednici v G r i b l j a h je stalno, oziroma začasno popolniti učno mesto. Prošnje do 15. januarja 1906 na c. kr. okrajni šol. svet v Č r n o m l j u . — Na dvorazrednici v D v o r u je stalno popolniti drugo učno mesto. Prošnje do 15. januarja 1906 na c. kr.

okr. šol. svet v Novem mestu. — Na dvorazrednici na Trebelnem je nadučiteljsko mesto, ne enorazrednici v Dobovcu pa voditeljsko mesto stalno, oziroma začasno popolniti. Prošnje do 21. januarja 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Krškem. Na enorazrednici v Blagovici je stalno popolniti voditeljsko mesto. Prošnje do 31. januarja 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Kamniku. — Na štiri-razrednici v Senožeah je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 25. januarja 1906 na c. kr. šol. svet v Postojni. Na petrazrednici v Postojni žensko učno mesto. Prošnje do 25. januarja 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Postojni — Na štiri-razrednici v Tržiču je stalno popolniti učno mesto. Prošnje do 25. januarja 1906 na c. kr. okr. šol. svet v Kranju. — Na enorazrednici pri Sv. Gregoru je stalno, oziroma začasno popolniti voditeljsko mesto. Prošnje do 20. januarja 1906 na c. kr. okr. šolski svet v Kočevju.

Slovenska Šolska Matica. Odborove seje „Slovenske Šolske Matice“ dne 28. decembra 1905 ob 3. uri popoldne v konferenčni sobi c. kr. državne gimnazije v Ljubljani so se udeležili predsednik H. Schreiner in odborniki: dr. J. Bezjak, V. Bežek, J. Dimnik, Fr. Finžgar, Fr. Gabršek, Fr. Hubad, And. Senekovič in Vek. Strmek.

I. Po odobrenju zapisnika zadnje odborove seje z dne 2. septembra 1905 poročaja tajnik Fr. Gabršek o kurentni stvarih izza zadnje seje in o njih rešitvah, dalje o izpremembah v poverjeništvih tekom l. 1905. Odbor vzame to poročilo odobrilo na znanje.

II. Po nasvetu dozdanjih poverjenikov dobe za leto 1906 nove poverjenike:

1. Litija (šolski okraj): Bernard Andoljšek, nadučitelj v Litiji.

2. Tolmin (sodiški okraj) Franc Kašca, nadučitelj v Tolminu.

Poverjeništvu za šolski okraj Sežano in Maribor (okolico) se razdelita vsako v dva okoliša ter se ustanovita novi poverjeništvu:

3. Komen (sodiški okraj): Josip Štrekelj, učitelj v Komnu (dozdanji poverjenik M. Kante obdrži poverjeništvu za sodiški okraj Sežano)

4. Maribor (okolica), levi dravski breg: Tomaž Stani, učitelj v Rušah (dozdanji poverjenik Frid. Pučelik obdrži poverjeništvu za desni dravski breg).

Izreče se zahvala dozdanjim poverjenikom,

III. Knjige za leto 1905. bodo skoro dotiskane in izidejo začetkom januarja 1906.

IV. Blagajnik (Andr. Senekovič) poroča, da ima društvo za letos doslej 6225 69 K dohodkov in 1280 64 K stroškov, torej gotovine 4945 05 K. Ustanovnine je prirastlo letos 342 50 K.

Račun za „Spominski list“ kaže 195 30 kron primanjkljaja.

Za „Navodilo k Crnivčevi I Računici“ letos ni bilo dohodkov.

V. Za leto 1905. je doslej prijavljenih 1482 članov (za 58 več od lani), od katerih jih pa 22 še ni plačalo letnine in ki torej prejmo knjige šele po vplačilu svojega doneska. Za „Hrv. pedagog.-književni zbor“ v Zagrebu je oglašanih 126 članov. Poštneine pa se je za te člane premalo plačalo

VI. Sklene se, da dobe učiteljišniki, ki pristopijo k „Slovenski Šolski Matici“, zanaprej knjige za polovično letnino, t. j. za 2 K.

Da se hitreje razpečajo prejšnje knjige, ki jih je (razen razprodanega Pedagoškega Letopisa, III zv.) še veliko v zalogi, se bodo oddajali stalnim članom tudi prejšnji celotni letniki za navadno letnino

(4 K), in bodo dobivali člani in učiteljišniki posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno.

VII. Določijo se nagrade za l. 1905., in sicer: pisateljem po 40 K od tiskane pole, urednikom po 20 K, oziroma 30 K od tiskane pole, tajniku in blagajniku kakor lani, razen tega še predsedniku 20 K tajniku 50 K, slugama 15 K.

VIII. Za leto 1906. izda društvo:

1. Pedagoški Letopis VI zvezek,
2. Nazorni nauk, snov za prvo šolsko leto, 2. snopič (konec), in morda tudi snov za drugo šolsko leto;
3. Specialno metodiko o petju, spisal Hinko Druzovič;
4. Dopolnilo k „Zgodovinski učni snovi (konec).

IX. Leta 1906 bodo predavali v imenu „Slovenske Šolske Maticе“:

1. Fr. Finžgar „o brezžični telegrafiji“ v učiteljskem društvu za goriški okraj dné 1. februarja 1906;

2. H. Schreiner o „metodikski spisja“ na učiteljskem večeru, ki ga priredi „Slovenska Šolska Matica“ o velikonočnih počitnicah 1906 v Ljubljani

3. Dr. J. Bezjak o „estetičnem deklamiranju v ljudski šoli“ v učiteljskem društvu za mariborsko okoličico meseca januarja 1906

X. Tretji občni zbor „Slovenske Šolske Maticе“ bo o božičnih počitnicah 1906. Na dnevnem redu bo razen točerk, ki so določene po društvenih pravilih, tudi predavanje ravnatelja V. Bežka „o osebnosti učiteljevi kot vzgojnem faktorju.“

Drobtine.

Reklo se je . . . Način, kako poroča „Učit. Tovariš“ o osebah in govorih, članov Slovenske Ljudske Stranke je silno zanimiv in zabaven. Znano je, da se je dr. Šusteršič edini potegnil v deželnem zboru za ravnatelja Lapajnetu v Krškem. „Tovariš“ poroča o tem znamenitem govoru sledeče: „Zadeva je prišla (!) namreč tudi v deželnem zboru kranjskem na razgovor; reklo se je (!) namreč“ itd. Ali ima res „Tovariš“ slovénke učitelje za toliko neumne, da ne bodo hoteli vedeti, kaj pomeni ta brezosebni glagol. „Tovarišev urednik hoče veljati za junaškega boritelja, pa je vedno bolj smešen.

Grmelo je proti poslancu Jakliču na shodu deželnega učiteljskega društva. Vstal je namreč Grmek, nabral obraz v strahovite gube in zahteval, naj se pošlje Jakliču nezaupnica, ker ni priboril vsemu učiteljstvu izboljšanja plač hkratu pa mu

je prepovedal nastopati v imenu učiteljstva. Ko bi bil Grmek pred nekaj leti prišel s takim predlogom, bi bil morda prodril, a to pot se je pokazalo da vlada med učiteljstvom vendar že nekaj razsodnosti. Poučili so Grmeka, naj se nikar ne smeši s takimi predlogi. In tako je bilo votlega grmenja konec.

Zlobna nakana. „Tovariš“ je že iztaknil, zakaj so „klerikalci“ oženjenim učiteljem povišali plače. Imeli so namreč „zlobno nakano razdeliti kranjsko učiteljstvo.“ Seveda je „Tovarišev“ junaški urednik to zdaj srečno preprečil. 96.000 kron so žrtvovali „za razdelitev kranjskega učiteljstva“. Na, zdaj so pa ob ves uspeh! Gangl, nesmrtno so tvoje zasluge.

Regulacija učiteljskih plač na Goriškem. Zakon o regulaciji učiteljskih plač je že dobil cesarjevo potrjenje. Vendar se bode po dolgih brezuspešnih po-

izkusih olajšalo bedno stanje goriškega učiteljstva.

Regulacija učiteljskih plač na Koroškem. V koroškem deželnem zboru je dne 17. t. m. poročal v imenu fin. odseka o izboljšanju učiteljskih plač posl. dr. Steinwender. Predlagal je, da se uredi plače po plačilnih razredih za učitelje: 1200, 1400, 1600, 1800 in 2000 kron, za učiteljice pa: 1000, 1150, 1300, 1450 in 1600 K, za podučitelje in podučiteljice 800 K, za meščanske učitelje 2000 in 2200 K, za meščanske učiteljice 1600 in 1800 K. Pri tem naj se uvrsti 25% vsega stalnega učiteljstva v 1. in 2. plačilni razred, 20% v 3., po 15% pa v 4. in 5. plačilni razred. Petletnice za ljudskošolsko učiteljstvo se določijo po 200 K, za meščansko učiteljstvo pa prve tri po 200 K, zadnji dve po 300 kron. Občine se primorajo, da preskrbe vsaki učni osebi ali prosto stanovanje ali primerno stanarino. Finančni odsek zahteva preuredbo disciplinarnega zakona po željah učiteljstva. Ta regulacija plač naj stopi v veljavo s 1. januarjem 1907.

Razpis častnih nagrad družbe sv. Mohorja. Odbor družbe sv. Mohorja nannanja, da je obrok za določiljanje rokopisov na razpis od dne 17. grudna 1904 podaljšal do dne 30. aprila 1906.

Molitev iz šole hočejo odpraviti v nekaterih krajih Zgornje Avstrije. Linški mestni zastop je sklenil, naj se na dekliški šoli v Šartenu, katero obiskuje slučajno par protestantskih deklic odpravi katoliška molitev pred ukom in po uku, mesto nje pa vpelje neka vodena mešanica, ki bi ugajala tudi nekatoliškim otrokom. Deželni šolski svet gornjeavstrijski je temu odloku pritrtil sklicevaje se na ljudsko-šolski zakon. Pretekli teden pa je deželni odbor, ki je po večini katoliškega mišljenja sklenil pozvati ministrstvo, naj svoj neumestni odlok glede

molitve prekličče. Liberalni odbornik dr. Jäger, pa je stavlil nasprotni predlog naj se sploh vsaka molitev iz šolskega pouka odpravi. Seveda je za sedaj propadel. A to ravnanje izpričuje, s koliko silo napadajo liberalci vse, kar je še v šoli katoliškega ostalo. Značilno je, da imajo protestantje v Lincu svojo lastno šolo, a naščuvani protestantski starši so svoje otroke raje poslali v katoliško šolo, da so mogli na podlagi določb šolskega zakona izpodrinuti katoliško molitev.

Izprememba šolskega zakona. V državnem zboru je predložil deželni odbor Nižjeavstrijski peticijo, da se naj predela šolski zakon. O predlogu je poročal vitez Madeyski. Nižjeavstrijski deželni odbor želi, da se za obiskovanje šole določena doba skrajša, na drugi strani pa odpravijo vse olajšave, ki so zdaj dovoljene. Poročevalec je naglašal, da se na mnogih krajih poučuje le pol dneva. Nižjeavstrijska si sme glavne šolske počitnice tako nastaviti, da se ustrezne željam kmetskega ljudstva. Po novem učnem redu se tudi počitnice lahko podaljšajo od 6 na 8 tednov, če bi hoteli deželni zbori tako sklepati. Peticija se je izročila na to vladi — v preudarek.

Louis Léger, znani profesor v „College de France“, je izdal lepo knjigo „Spomini Slovanoljuba“. V njej pripoveduje, kako je proučeval slovanske razmere, kako se je seznanil z odličnimi Slovani in prepotoval več slovanskih zemlja. Pripoveduje zelo zanimive podatke o Turgenjevu, Strossmayerju, Jules Simonu in Tiersu; vse imenovane može je osebno poznal. Za Jugoslovane je knjiga posebno zanimiva, ker Léger popisuje potovanje po Hrvaškem in Srbskem.

Učiteljstvo in vojaška služba. Dne 16. oktobra 1905 je nastopilo vojaško službo šest učiteljev, ki so sicer napra-

vili zrelostni izpit z dobrim vspehom, služiti pa bodo morali zato, ker so bili pred maturo asentirani in niso poprej prosili za obče znane ugodnosti v slučaju asentiranja pred prestano maturo. To naj služi v opomin učiteljiščnikov in dijakem sploh, da se ravnaajo po vojaških predpisih, oziroma se v dvomljivih rečeh dobro poučé pri vojaških oblastvih. Dobro bi bilo, da gospodje profesorji ob naboru vse za to godne mladeniče opozore na predpisej da se zabranijo slučajji, ki so večkrat osodepolni za vse življenje.

Glede daril sv. Miklavža in božičnega Jezuščeka smo dobili sledeči odgovor: Da Miklavž in Jezušček ne „n o s i t a“ daril osebno iz neba, to vedo ali slutijo že vsi otroci, ki so eno ali dve leti v šoli. Ako naravnost ne oporekajo, se vsaj posmehljivo namežikajo ob taki govorici. Meni se je torej zdelo najumestnejše govoriti: Sv. Miklavž ali Božje dete po dobrotnikih ali starših „p o š i l j a t a“ darove pridnim otrokom“ in tako ni trpela ni resnica in se tudi ni rušila prezgodaj otroška poezija. Otroci naj mislijo po otroški v srečni dobi mladih let, poznejše spoznanje ne bo nikakor izpodkopalo avtoritete vzgojiteljem R.

Razločna pisava. Pruski naučni minister je izdal razpis, v katerem posebno opozarja na važnost razločne pisave. V razpisu omenja minister, kako slaba je pisava gojencev višjih šol, in naroča vsemu učiteljstvu, naj skrbi, da se dosežejo boljši vspehi v pisavi. V vsakem spričevalu naj bo dijakova pisava klasificirana; posebno naj se grajajo vsi učenci, ki kažejo nagnenje, svoje ime nerazločno pisati.

Novo učilo za pouk krščanskega nauka. V Parizu je izšel ves velik katekizem v slikah (Grand Catéchisme en images). Obsega 72 velikih listov 48krat 68 cm), na katerih so v eni ali v več

podobah pojasnjeni posamezni odelki katehizma. Podobe so izborne, tako da jih more mladina z zanimanjem ogledovati. Razlago k podobam je spisal abbé E. Fouriere. Delo je izšlo v zalogi Maison de la bonne Presse, Paris 5, Rue Bayard, in stane blizu 100 kron.

Društvo „Abstinent“ v Ljubljani se je ustanovilo dné 19. nov. 1905. Društvu namen je gojiti med vsemi sloji slovenskega naroda protialkoholično gibanje, katero vrhuni v popolni abstinenci. Ako pomislimo, kako globoko je ukoreninjeno med slovenskim ljudstvom pijančevanje, ta strast, ki stane denar, življenje, ropa mir rodbinam, polni ječe in bolnišnice — ako pomislimo vse to, moramo priznati potrebo društva, ki si je stavilo v svoj program borbo zoper pijančevanje. — Društvo „Abstinent“ je nepolitično in v svojem boju proti demonu alkoholu mednarodno.

Ker bi postalo vsled svoje prelepe stanovske naloge zlasti slovensko učiteljstvo lahko opora društvu, zato se obrača isto do vsega slovenskega učiteljstva z uljudno prošnjo, da blagovoli vsepovsod, podpirati blagi namen društva. Predavanja, poljudne brošurice, zgledi, vedna opozoritev na nesreče, ki izvirajo iz življanja alkohola itd. — vse to je še pri nas Slovencih neobdelano polje, ki pa rodi lahko lepega sadu.

Pojasnila daje: Ivan Podlesnik, Ljubljana, Kopitarjeve ulice št. 2.

Slovenski učitelji v Belem gradu. Neki srbski list pripoveduje, da posetijo slovenski učitelji o prihodnjih binkoštih Srbe. Srbi to misel veselo pozdravljajo.

Učitelji ustavili pouk. Učitelji Göl-niczbanyaerske državne obrtne šole so z ozirom na draginjo zahtevali zvišanje plač. Ker ni bilo prošnji ugodeno, so ustavili učitelji pouk.

Tečaji za zdravljenje jecljajočih šolskih otrok se bodo vršili po razpisu naučnega ministrstva z dné 17. oktobra 1905, št. 32.307, tudi letos na Dunaju, in sicer bodo štirje taki tečaji, kojih vsak bo trajal po pet tednov. Začetek je meseca februarja 1906. Udeležiti se jih morejo tudi ljudskošolski učitelji, da se nauče dotične metode.

Blaženi P. Štefan Pongrácz. Dné 15. januarja t. l. je Sv. oče Pij X. blaženim proglasil jezuitske patre Marka Crisinius, Melhijorja Grodecky in Štefana Pongrácz. Zadnji je za nas tembolj znamenit, ker je l. 1607. deloval v Ljubljani kot učitelj na takratnem jezuitskem gimnaziju. V svojem poznejšem delovanju v Kašavu je bil s svojima zgoraj imenovanima tovarišema od Rakoczyjeve kalvinske armade ujet ter za svojo katoliško vero umorjen.

Za odrasle analfabete namerava več učiteljev v Kopru ustanoviti posebno večerno šolo. Izprosili so si že dovoljenje.

Pravi odgovor. Tržaški učitelji, ki so se izrekli proti verski vzgoji otrok in proti bogoslužju, dobivajo že odgovore staršev. Iz tržaške okolice je dobila vlada sledeči poziv:

Slavno c. kr. namestništvo v Trstu.

Podpisani starši, davkoplačevalci itd v Sv. Križu pri Trstu so z veliko žalostjo doznali, da so gg. učitelji tržaškega mesta na svojem shodu napadali vero in krščansko naše prepričanje in celo zasramovali najsvetejše naše verske svetinje.

Podpisani starši s tem javno izjavijo, da protestirajo proti takemu postopanju učiteljstva in si usojajo povedati, da so otroci naši in da je proti naši vesti, ako pošiljamo otroke v šolo k brezverskemu učitelju.

Po državnem zakonu mora se mladina vzgojiti „v n r a v n o v e r s k e m

d u h u“. Učitelj pa, kateri je proti Bogu, sv. veri, cerkvi, ne bo in ne more nikoli naših otrok podučevati „nравnoverski“. Nam staršem ne zadostuje, ako učitelji učijo naše otroke pisati, brati in računati, ampak mi zahtevamo, da se naše otroke vzgoji za poštene křtjane in državljane.

Ker dobro vemo, da človek brez vere postane žival, protestiramo, da bi od nas plačani učitelji govorili ali delali proti veri. —

Ker moramo mi s svojimi težko zasluženimi denarji plačevati učitelje, imamo pravico zahtevati, da se nam dá prave, poštene křščanske učitelje. Takih, ki nimajo vere in celo žalijo našo vero, ne maramo.

Mi podpisani smo křtjani, křtjani so bili naši očetje in mi hočemo imeti, da bodo křtjani tudi naši otroci. — K učitelju, kateri našo versko prepričanje zasramuje nismo dolžni pošiljati svojih otrok v šolo

Radi vsega tega podpisani odločno zahtevajo:

1. Da učitelji vzgoje naše otroke v „nравnoverskem duhu“.
2. Da učitelji pustijo vero in cerkev pri miru.
3. Da se učitelji udeleže šolskih svetih maš in nadzorujejo otroke.
4. Da se gg. učiteljem od kompetentne oblasti dá vedeti, da je oče gospodar svojega otroka, ne pa brezverski učitelj.

Sv. Križ, na Božič 1905.

(Sledi 146 podpisov hišnih gospodarjev.)

Zadeva učitelja Ivanca pred upravnim sodiščem. — Upravno sodišče na Dunaju je razpravljalo 28. dec. m. l. o pritožbi ljudsko-šolskega učitelja Frančiška Ivanca v Kranju, Kranjski deželni šolski svet in naučno ministrstvo sta odtegnila Ivancu tretjo petletno doklado, ker je imel dve disciplinarni kazni za-

radi surovega postopanja z učenci. Ivanc je zastopal sam svojo pritožbo pred upravnim sodiščem in izjavil, da je bil disciplinarno kaznovan vsled ovadb iz političnih razlogov in ima pravico do doklade, ker je poučeval vedno z uspehom, Kot učitelj služi že 25. let in ima le 100 kron mesečne plače vsled česar je prisiljena njegova žena, da šiva za druge ljudi. Upravno sodišče je odklonilo pritožbo, češ, da učitelj nima le dolžnosti skrbeti za pouk, marveč tudi za versko in moralno vzgojo. Surovo postopanje z učenci pa nasprotuje spodobnim navadam, vsled česar je opravičeno, da se Ivancu ni priznala petletna doklada.

Učiteljska prostost na Francoskem. Med tem, ko ima vsak delavec, da celo zadnji dninar pravico pridružiti se kakemu društvu, potem katerega si želi svoje stanje poboljšati, je izjavil francoski ministrski predsednik Rouvier v seji dne 17. novembra 1905, da ne more nobena vlada priznati učiteljstvu pravice, združevati se v društvih. Torej na Francoskem, kjer vlada rdeča mednarodnost, je vsak človek prost, edino le učitelj je vezan. Dunajska „Deutsche Schulzeitung“ dostavlja k tej notici, da naj bi šli na Francosko rogovilit Seitz in tovariši, ter da bi društvo „Freie Schule“ imelo tam več pomena kakor pa pri nas.

Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani vsem svojim podružnicam. Dvajseto družbino upravno leto 1905 se bliža svojemu koncu in gotovo bi bilo častno za naše podružnice, ko bi mogli trditi: Družba je imela ob svoji dvajsetnici 151 delujočih podružnic — niti ena izmed njih ni spala.

Žal, da te sodbe glavno vodstvo ne more izreči še letos v „Koledar-Vestniku“ za 1906. leto. A veliko pa nam je do tega, da se v prihodnjem „Koledar-Vestniku“ za 1907. leto z večjimi pri-

spevki kakor je bilo to sedaj, izkažejo vsaj one podružnice, ki so to letošnje leto delovale tako, kakor jim je velevala njih domorodna ljubav.

Zato prosimo vse svoje podružnice in njih častite odbore, da sigurno še pred potekom tega leta — to je pred 31. decembrom 1905. — vpošljejo vse svoje prispevke, ki so jih nabrale za letos in svoje eventualne blagajniške pristanke od prejšnjih let v vodstveno blagajnico s priloženo položnico c. kr. poštno hranilnega urada.

Preostajajoče položnice pa naj se ohranijo blagovoljni prihodnji vporabi.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Nerazdeljen pouk. Konferenca rektorjev v Elberfeldu je v več sejah razpravljala o nedeljenem pouku ter je pri tem upoštevala higijenične, pedagoške in socialne momente. Uspeh teh posvetovanj so bili sledeči stavki: I. **V z r o k i z a n e r a z d e l j e n p o u k:** 1. Želeti je, da se opusti popoldanski pouk, ker dveurni odmor opoldne ne zadostuje, da bi se odstranila utrujenost, ki jo je povzročil večinoma čveterourni dopoldanski pouk. 2. Popoldanski pouk bi bilo treba opustiti radi tega, ker se med tem vrši še prebavljanje kosila, kar zmanjšuje duševno delavno zmožnost. 3. Ako je popoldan prost, dovoli se s tem otrokom daljši, nerazdeljen odmor, da morejo sledeči dan čvrstejši priti v šolo. 4. Z nerazdeljenim poukom se odstrani dvakratna hoja v šolo, domače naloge za šolo se izdelajo lahko pri dnevni luči in šolski prostori se lahko bolje prezračijo. Dalje bi bilo tudi pričakovati, da bi bilo šolsko obiskovanje bolj redno, ker bi s prostim popoldnem odpadla cela vrsta potrebnih dopustov. 5. Ob prostih popoldnevih bi imeli otroci dovolj časa pri domačih opravilih v družini pomagati. — II. **P o -**

misleki proti nerazdeljenemu pouku: 1. Vsled nerazdeljenega pouka bi se moral dopoldanski pouk bolj zgodaj pričeti s čimer bi se otroku prikrajšalo spanje, ki je za njegovo delavno zmožnost in za njegov telesni razvoj eminentne važnosti. 2. Zgodnejši pričetek šole ne dovoljuje otrokom potrebnega časa, svojim telesnim potrebam na redni način zadostiti ter jim povzroča razburjenje, ki ovira uspehe pouka. 3. Bati se je, da bi peturni učni čas pri otrokih, ki imajo slabo hrano ali so celo bolehní, pri katerih se že sedaj pogosto opažuje telesne poškodbe, kakor skrivljenje hrbtenice, bledica i. dr., te vsled daljšega mirnega sedenja in vedno slabjšega šolskega zraka še znatno pomnožil. 4. Daljši učni čas zahteva od otrok prevelik napor živčevnih moči ter prav lahko povzroči bolešno prenapetost vsega živčevja. 5. Daljši odmori, ki so zaradi večjih zahtev na delavno zmožnost učiteljev in učencev potrebni po vsaki učni uri, znatno prikrajšujejo sicer navadni učni čas. 6. V zimskem času neizogibni poznejši sklep učnega časa (ob 1. ali pol 2. uri) moti običajni red družinskega življenja in onemogoči skupni obed otrok in staršev. 7. Pozni sklep pouka zabrani otrokom, da ne morejo svojim staršem okoli poldanske ure opravljati manjših del ter jim je zlasti nemogoče, kar je pri mnogih delavskih rodbinah običajno, nositi očetu kosilo v delavnico. 8. Ako odpade popoldanski pouk, se bo skušalo v kljub zakonu za varstvo otrok, prav mnogo otrok uporabljati pri obrtu in domači industriji, vsled česar bi znatno trpelo zdravje otrok; drugim bi bili pa prosti popoldnevi povod za postopanje po cestah, kar bi jim pa v npravstvenem oziru zelo škodovalo. 9. Za marsikaterega učitelja in učiteljico bi nerazdeljen pouk ne bilo olajšanje, temveč še večji napor, ker

bi se mu odvzela možnost, delo s počitkom na primeren način menjavati. — Konferenca je po temeljitem razmotrivanju spoznala, da bi imel nerazdeljen pouk več slabih kakor pa dobrih posledic.

Učiteljske plače v Bukovini. Kakor znano, so pred letom v Bukovini zednačili učiteljske plače z uradniškimi plačami zadnjih treh razredov. Sedaj pa je deželni zbor sklenil še nadalnje ugodnosti za učiteljstvo. Za popolno pokojnino bo trebalo po novem zakonu le 35 službenih let štetih od izpita učiteljske vsposobljenosti. Po desetletnem, oziroma v slučaju službene nezmožnosti po petletnem službovanju ne sme pokojnina manj iznašati kakor 800 K. Pokojninski zakon pa velja tudi že za upokojeno učiteljstvo ter za učiteljske vdove in sirote.

Pomanjkanje učiteljstva ni le v Avstriji temveč tudi v Nemčiji precej občutno. V provinci Schleswig-Holstein je 180 učnih mest izpraznjenih in v Turingiji, kjer je prepovedano učiteljicam močiti se, so primorani omožene učiteljice še nadalje obdržati v službi.

Učiteljica in gospodinja. Društvo učiteljic v Elberfeldu je na svojem petem občnem zboru po predavanju „O omoženi učiteljici“ sprejelo sledečo resolucijo: „Občni zbor zavzema z ozirom na omoženo učiteljico to stališče, da sta za naše nemške razmere poklic učiteljice in poklic gospodinje nezdržljiva.“

Učiteljske plače na Koroškem. S 1. januarjem 1907 stopi v veljavo zakon o učiteljskih plačah na Koroškem. Plače ljudskih učiteljev se dele v 5 razredov, od 1200 K do 2000 K in one ljudskih učiteljic od 1000 K do 1600 K. Učitelji meščanskih šol dobé 2000 K in 2200 K, učiteljice pa 1600 K in 1800 K. Podučitelji se bodo morali zadovoljiti z 800 K. Starostne doklade znašajo za učiteljstvo ljudskih šol po 200 K, za učiteljstvo

meščanskih šol pa po 350 K. Funkcijske doklade šolskih voditeljev se ne bodo več uštevale v pokojnino.

Poboljševanje mladih zločincev. Justično ministrstvo je izdalo naredbo, ki zabranjuje, da bi mladi zločinci prišli vsled svoje kazni iz dežja pod kap. Odslej naj se jih ne zapira več v družbi odraslih, že izkušenih zločincev. Za kaznovanje mladih kaznjencev naj se ustanove poboljševalnice, dotlej pa naj se ločijo od drugih v posebne skupine, kjer se jim naj skrbi za pouk in primerno delo. Posebno pozornost naj se obrača na pouk verouka in pri izbiri pazniškega osebja „Pouk naj deluje vzgojevalno,“ tako pravi ministrska naredba, „in naj kaznjence poboljšuje, zato naj njihovo mišljenje budi in goji, nrvnost utrjuje, značaje blaži, uči razločevati dobro od slabega, vzbuja ljubezen do dela in stud pred zločinom ter sploh krepí dobro voljo.“ Zlasti naj se jih varuje lenobe. Gibanje naj ne obstoja le iz izprehodov temveč goje naj se tudi telesne vaje. Uporablja naj se jih pri vrtnih in poljskih delih. Sploh naj bo smoter kazni, iz mladega kaznjenca napraviti pravičnega in delavnega človeka.

Izumitelj petrolejske svetilke. V Birminghamu je umrl James Hinks, ki je izumil l. 1858. prvo petrolejsko svetilko ter dobil na njo patent.

Zgodovina vzgoje in pouka. Da se vsaj polagoma izčrpajo vsi viri, ki govoré o zgodovini vzgoje in pouka v Avstriji, se je pred leti osnovala „Avstrijska podružnica društva za zgodovino nemške vzgoje in pouka“ (Oesterreichische Gruppe der Gesellschaft für deutsche Erziehungs- und Schulgeschichte), ki je v svojih publikacijah naslovljenih „Beiträge zur Geschichte des österreichischen Schulwesens“ (od l. 1897. je izšlo že 5 zvezkov) obelodanila že precejšnje število za zgodovino

avstrijskega šolstva zelo važnih del. Da se pa delo razdeli in da bo vsled tega vspešnejše, se v smislu § 3. društvenih pravil ustanavljajo odseki za posamezne kronovine. Prvi tak odsek se je konstituiral dné 29. februarja 1904 za Češko in šteje sedaj že 200 članov. Drugi odsek se je konstituiral meseca junija 1905 za Moravsko, ki ima že skoro 80 članov, in prav sedaj snuje tretji za Tirolsko. — Kranjska menda še ni rodila takih mož, ki bi se hoteli posvetiti tej lepi, a težavni nalogi.

»Jedna misao in jedan predlog.«
Srbski šolski list „Prosveta“, ki izhaja v Kragujevcu je objavil pod gornjim naslovom pomenjiv članek, ki ga tu prinašamo v prevodu. Urednik Jovan P. Jovanović piše:

Zadnja leta opažamo med jugoslovanskimi narodi težnje, da se čim boljé spoznavajo in čim tesneje zblízujejo, da potem z združenimi močmi pospešujejo svoj kulturni napredek in jačenje. Jugoslovanski zdravniki, prirodoslovci, umetniki, vseučiliščniki in jugoslovanska telovadna društva so storila v tem pogledu, kolikor so mogla. Oni so si s svojimi sestanki, zborovanjem, medsebojnim spoznavanjem in druženjem pridobili hvalo in priznanje vsega slovanskega sveta, kar jim tudi mi priznavamo vrlo radi.

Ali prosvetitelji in učitelji slovanske mladine še niso storili, kar in kolikor bi mogli storiti v tem pogledu, dasi bi mogli prav tu nujveč doseči. Oni morejo v tem pogledu največ doseči, že zaradi tega, ker so vzgojitelji, a vzgojitelji razvijajo mišljenje in čuvstvovanje v narodni mladini, iz katere se porajajo možje. A možje mislijo, čuvstvujejo in delajo tako, kakor so bili vzgojeni v mladosti, zatorej polagajo tudi veliko važnost na vzgojo; drugič pa zaradi tega, ker so vzgojitelji in učitelji slovanske mladine najmnogošte-

vilnejša vrsta ljudi, zakaj vrste jugoslovanskega učiteljstva štejejo nekoliko desetisoč izobražencev, ter je tudi mnogo delavcev na tem polju, ki so mimo tega narodnostni pionirji po vsem slovanskem jugu, ker bivajo povsod: tako v razkošnih prestolnicah, kakor po najsamotnejših selih; tretjič pa zaradi tega, ker so vzgojitelji učitelji ona vrsta izobraženih ljudi, ki znajo preceniti vse istodobne nacionalne razmere in potrebe, ki nastajajo iz razmer ter morejo uspešno delovati za procvit jugoslovanskega plemena.

Pa če je vse, kar sem omenil nepobitna resnica, zakaj ni bilo doslej več storjenega v prilog medsebojnemu spoznavanju in zblizanju vsega jugoslovanskega učiteljstva? Po našem globokem uverjenju se zato ni dovolj skrbelo in storilo, ker ni bilo izpodbude z nobeni strani. Dolžnost naša je, da na tem mestu zabeležimo, da je nedavno že sprožil to misel eden naših drugov v Beogradu (g. Dim. Putniković), ali stvar je zaspala. Mi srbski učitelji smo globoko prepričani, da bi bilo jugoslovansko učiteljstvo rado zastavilo vse svoje moči za boljšo bodočnost jugoslovanskega plemena, samo da je bilo inicijative za takšno delo.

V tem prepričanju stopamo s tem predlogom pred vse jugoslovansko učiteljstvo z bratsko in kolegijalno prošnjo, da razmišljajo o njem in da sprejmejo ta predlog, ako je dober in koristen, ali ga zavržejo, ako je nesmislen in nekoristen.

Prepričani smo, da bi se vsako leto moglo prirejati občne jugoslovanske skupščine in šolske razstave!

Na teh učiteljskih skupščinah bi mogli pretresati in razpravljati mnoga občna in koristna šolska vprašanja, šolsko ureditev ter učiteljsko stanje in njega položaj. Šolske razstave bi mogle biti občne in specialne, t. j. da bi eno leto prirejali

razstavo pisemenih izdelkov učencev, drugo leto risarij, šolskih knjig i. t. d.

Trdno smo uverjeni, da proti ureditvi te misli ni Bog zna kakih težkoč in zaprek, ki bi jih ne mogli odstraniti in premagati. V največji meri je tu potrebna dobra volja; in to, mislimo, ima učiteljstvo. Potrebna so še neka materialna sredstva, ali tudi ta niso tako velika, da ne bi mogli premagati tudi tega nedostatka.

Vse to bi mogli urediti, samo da se sestane prva občna skupščina jugoslovanskega učiteljstva. Na tem sestanku bi v bratskem sporazumljenju in dogovoru mogli dobiti pota in sredstva za vse ostalo.

Ako je dobre volje in odločnosti in ako se uvidi korist in potreba takšnega vzajemnega združenja in upoznavanja in skupnega dela, potem bi prvo skupščino mogli sklicati že bodoče leto.

Ko stopamo s to mislijo v javnost, prosimo v prvi vrsti uredništva vseh jugoslovanskih listov in časopisov, posebno pa se obračamo do uredništev učiteljskih in šolskih listov, da to našo misel in predlog objavijo v svojih listih, pa da izrazijo svoje mnenje o tem vprašanju.

Prosimo vsa uredništva omenjenih listov, da se izjavijo:

1. Zlagajo li se z nami, da bi prirejanje občnih jugoslovanskih učiteljskih skupščin bilo koristno in potrebno?

2. Verujejo li v možnost, da bi se take skupščine in razstave mogle prirejati?

3. Kje in kdaj bi se mogla vršiti prva občna jugoslovanska učiteljska skupščina, spojena s šolsko razstavo?

Donašali bomo vsako mišljenje o tem vprašanju v našem listu, da se vidi, kako je bila ta misel sprejeta; ako bo sprejeta dobro, potem treba, da se začne resno delo v učiteljskih društvih kakor tudi v

učiteljskih zvezah posameznih jugoslovanskih narodov.

Mi smo storili svoje; sedaj je ležeče na ostalih bratih po krvi in poklicu, da povedo, kako in kaj oni sodijo o tej misli, ali se more uresničiti ali ne!

O p o m b a u r e d n i š t v a: Na poziv „Prosvete“ hočemo tudi mi kratko povedati svoje mnenje. Predlog bratov Srbov je zelo lep in pomenljiv, a zdi se nam da je v velikem obsegu težko izvedljiv. Sestanki bi imeli le tedaj nekaj pomena, če bi se jih vdeleževal vsaj znoten del učiteljstva, ne pa le poedinci, par oseb za celo deželo. A bojimo se, da bi mnogoštevilni udeležbi nasprotovale materialne težkoče, zlasti še sedaj, ko je malo upati, da bi višje oblasti to idejo podpirale. Sicer pa velja na sestankih razpravljati, kako bi se z uspehom utrjevala slovanska vzajemnost na pedagoškem polju.

Učiteljske plače v Dalmaciji. Zakon o končni ureditvi učiteljskih plač je bil sprejet v seji z dne 6. novembra 1905. Novi zakon se skoro popolnoma ujema z zakonom, ki ga je zbornica sprejela že leta 1903, a ga vlada ni hotela predložiti v sankcijo, ker se ji ni zdelo pokritje vzeto iz pravega korita. L. 1903. so predlagali v pokritje posebno obdačenje vozniških listkov in piva. Ker pa menda vlada meni seči še po teh virih za svoje kandidate, je kategorično izjavila: Ne! Učiteljstvu tega ne pustimo!

Po novem zakonu se uredi učiteljske plače tako-le: Učitelji z zrelostnim izpričevalom dobe letnih 860 kron, učiteljice 780 K brez ozira na službeno mesto. — Plače definitivnega učiteljstva se dele v tri razrede: Prvi plačilni razred je 1200 K, drugi 1300 K, tretji 1400 K letno. V prvem plačilnem razredu so vsi učitelji in učiteljice, ki še niso dosegli 10 definitivnih let; v drugem

ki še niso prestopili 20 definitivnih let; a v tretjem ostalo učiteljstvo. —

Plače meščanskih učiteljev se tudi razdele v tri razrede: prvi s 1600 K plače, drugi 1700 K in tretji 1800 K. Avanzma se vrši v tistem redu kakor pri ljubljanskem učiteljstvu.

Petletnice, ki jih je šest, se dele tako-le: prve štiri so po 150 K, a zadnji dve po 200 K. — Petletnice se smejo ukratiti učiteljstvu le za dve leti in jih podeljuje in priznava c. kr. okrajni šol svet. Prositi učiteljstvu ni treba za posamezne petletnice, temveč c. kr. šolski sveti morajo pripoznati takoj ko jih naznanijo dotična šolska vodstva.

Petletnice meščanskih šol pa znašajo prve štiri po 200 K, a zadnji dve po 250 kron.

Ravnatelji meščanskih — kakor tudi nadučitelji — imajo pravico do upravnine, ki se vpoštevava kakor petletnice v pokojnino. Upravnina ravnateljev samostojnih meščanskih šol znaša 300 K, a upravnina ravnateljev meščanskih šol, združenih z ljudsko šolo, pa 400 K; ako je ta ljudska šola petrazredna, znaša upravnina 500 K.

Upravnina nadučiteljev ljudskih šol je sledeča: na dvorazrednicah 100 K, tri-razrednicah 150 K, štirirazrednicah 200 K, petrazrednicah in večrazrednicah pa 250 kron letno.

Ravnatelj, ravnateljice meščanskih šol, nadučitelji in nadučiteljice ljudskih šol, dalje voditelji enorazrednih ljudskih šol imajo pravico do stanovanja „in natura“, ki mora imeti najmanj dve sobi, shrambo, kuhinjo in potrebne pritlikline (klet, drvarnico i. t. d.) in to, ako le mogoče, v šolskem poslopju.

Ako se v šolskem poslopju ne more napraviti takega stanovanja, morajo dotičniki dobivati stanarino, in sicer znaša le-ta: v mestih Zader, Šibenik, Spljit,

Dubrovnik in Kotor 300 K, v mestih, kjer so okrajna sodišča 200 K, v mestih, brez okrajnih sodišč z nad 3000 prebivalci 150 kron; v ostalih krajih pa, kjer je nad 1000 prebivalcev 100 kron letno. Te stanarine se v slučaju upokojitve ne vpoštevajo v pokojnino.

Plača, petletnice, upravnina in stanarina se izplačujejo 1. vsakega meseca naprej. Nagrade učiteljskim kandidatom in kandidatinjam se izplačujejo od dne, ko nastopijo službo, a stalna plača se šteje od 1. prihodnjega meseca po prebiti izkušnji.

Plače učiteljic z izpričevalom usposobljenosti znašajo 80 % dotičnih učiteljskih plač, stanarina in doklada se plačuje v istem razmerju kakor učiteljem.

O virih dohodkov za izboljšanje učiteljskih plač je razpravljal ravnatelj Lapajne, pretekli mesec v „Učit. Tovarišu“. Ondi piše med drugim glede načrta naj bi se obdačili denarni zavodi sledeče:

„Denarni zavodi so že zdaj z nekaterimi davki obloženi. Ti davki so: 1) takoimenovane neposredne pristojbine, ki pa niso velike; 2) rentnina, ki je že precej večja; 3) so vse posojilnice (tazen Raiffeisenovk) in posebno pa hranilnice obložene z jako velikim pridobninskim davkom. In s tem, da plačujejo pridobninski davek, so deležne tudi deželnih doklad, iz katerih dobivajo tudi ljudski učitelji svoje plače. Da bi se denarnim zavodom naložil zaradi učiteljskih plač poseben davek, v to bi bilo treba posebnega deželnega ali državnega zakona.

Dobili bi se pač ravno pri denarnih zavodih lahko še lepji novci, ne da bi davkoplačevalci dobili novih bremen. Denarni zavodi imajo že lepe rezervne fonde. To pa velja le o starih in velikih denarnih

zavodih, kakršni so na priliko: stara Kranjska hranilnica v Ljubljani, štajerska hranilnica v Gradcu, koroška hranilnica v Celovcu itd. Kranjska hranilnica v Ljubljani ima n. pr. veliko veliko več rezervnega fonda, kakor vsi drugi denarni zavodi na Kranjskem, ki jih je blizo 200. Vendar je tudi skupna vsota rezervnih fondov vseh poslednjih že precej lepa. Obdačenje vseh teh rezervnih fondov, ki služijo sicer po imenu v pokritje mogočih izgubah teh podjetij, ne bi bila nikakršna krivica.

Te prihranjene zaloge niso namreč last nobene fizične osebe. Zaradi tega bi tudi davek, ki naj bi se zlasti naložil na obresti, ki jih dajejo rezervni fondi, ne obtežil nobene fizične osebe.“

Nočemo tu danes izrekati nobene sodbe glede Lapajnetovega predloga. Pripominjamo le, da je vsekako pametneje, baviti se z vprašanjem odkod dobiti denar za zvišanje plač, kakor pa zabavljati na klerikalne poslance. Pred enim letom je izdelal poslanec Šuklju občiren načrt, od kod dobiti potrebno svoto, a v zahvalo je žel pri „Učit. Tovarišu“ zasramovanje.

Demon alkohol. — V Nemčiji do vaja alkohol povprečno slednje leto do 150.000 ljudi pred sodišče. Leta 1876. so med 33.000 ujetniki dognali, da jih ni bilo nič manj nego 13.700 hudih pijancev! Tudi za našo Avstrijo izkazuje statistika žalostne razmere. L. 1876. so storili otroci pod 14. letom 352 zlo- dejstev, a l. 1884. celo 597! Čeravno se vobče število hudodelstev od leta do leta manjša, pa se je vendar število sodnijsko obsojenih hudodelcev od 325.440 v letu 1867. zvišalo na 576.166 v letu 1889! Izmed teh slučajev je bilo takih, ki so se ivršili v pijanosti: l. 1876. — 44.383, a 1889. l. 63.287. — V Galiciji in Bukovini — imajo poseben zakon proti pi-

jančevanju — je bilo 20.846 ljudi leta 1889. kaznovanih zaradi nezmernosti. — Mislim, da iz le-teh podatkov se že vidi, kako grozno škodo nam povzroča alkohol v moralnem in intelektualnem oziru!

Kar se tiče materialne škode, ki jo povzročuje zauživanje opojnin, naj govori le par števil!:

V Avstriji se je l. 1894. plačalo:	
davka za žganje . . .	33'00 milijonov gld.
„ „ vino in mošt 5'20 „ „	
„ „ pivo . . .	30'33 „ „

Skupaj 68'53 milijonov gld. ali 139'06 milijonov kron in to pri prebivalstvu od ne čisto 24 milijonov ljudi! Ta zgled sam kaže dovolj jasno, kako silno škoduje alkohol нравnosti in gmotnemu blagostanju ljudstva.

Učiteljske plače na Hrvaškem. Dne 16. t. m. je prišlo v Zagreb preko 200 hrvaških učiteljev, da posredujejo pri pristojnih oblastvih v prid izboljšanju gmotnega položaja hrvaškega učiteljstva. Deputacija, ki so vanjo izbrali 30 učiteljev, je šla pod vodstvom predsednika „Saveza učiteljskih društev“ prof. Basarička, k banu grofu Pejačeviću in oddelnemu predstojniku Chavraku. Deputacija je dobila vtis, da vlada nima namena, predložiti že večkrat obljubljenega zakonskega načrta o izboljšanju učiteljskih plač saboru že v tem zasedanju, temveč šele novoizvoljenemu saboru. Jasno je, da noče vlada hrvaškemu učiteljstvu, ki strada v pravem pomenu besede, izboljšati plač pred splošnimi saborskimi volitvami, ker se boji, da bi šlo učiteljstvo v boj za opozicijskega kandidata.

Nova laška šola v Gorici. Goriški magistrat je sklenil, da postavi na Izvoznem trgu novo šolo. Načrti so že izdelani in kmalu začno z zgradbo. Nihče v Gorici in izven nje pa ne ve, kdaj zgrade tanakaj primeroo poslopje za slovensko ljudsko šolo.

Šolstvo v Cetinju. V glavnem mestu Črne gore imajo eno štirirazrednico za dečke z 201 učencem, eno štirirazrednico za deklice z 73 učenkami, štirirazredno gimnazijo z 251 dijaki in dekliški zavod z 90 gojenkami. V otroškem vrtecu je bilo 97 otrok.

„Narodna Prosvjeta“ mesečnik za šolsko književnost in prosveto je pričela izhajati v Pulju. Iz „Programa“ navajamo te odstavke: „Naša novinica bit će ognjište, oko kojega će se sakupljati hrvatski učitelji Istre da se naobrazu... i smišljaju načine, kako bi dosadanje kamene škole učinili ugodnim boravištem dječici našega puka“

„Vychovatel“ izvrstno urejeni katoliško-pedagoški list je pričel svoj 21. letnik. V prvem članku letošnje prve številke slika „napreden duh“ v šoli in kaže njega plodove. Za tem prinaša filozofsko študijo „Problem spoznanja pri Kantu in v šolastični filozofiji“, „Peticija učiteljeva na deželnem zboru kraljevine češke“, „Iz razprave o vzgoji“, „Predmeti in modeli, za biblijske zgodbe“. V „Vestniku“ se ozira zlasti na pojave liberalizma v šolstvu, a prinaša hkrati poročila o šolstvu drugih slovanskih narodov. Poleg tega ima posebno prilogo za učitelje in posebno za katehete. „Vychovatelj“ izbaja dvakrat na mesec in stane 7 K na leto. Administracija je v Pragi, Žitna ulica št. 570. II

Statistika gimnazij, realk in srednjih šol v Avstriji. Ministrstvo za uk in bogočastje je priobčilo statistiko gimnazij, realk in srednjih šol v Avstriji, ki imajo v šolskem letu 1905/06 pravico javnosti. — Gimnazija je v Avstriji 233; od teh jih vzdržuje država 177. na Primorskem je 7 gimnazijev: v Trstu dve, v Gorici ena, v Pazinu dve, v Kopru in Pulju pa po ena.

Realk je v Avstriji 128. Na Primorskem so štiri. Ena nižja realka v Pulju, dve realki v Trstu in realka v Gorici.

Število vseh učencev na gimnazijah je bilo početkom tega šolskega leta 84 450 na realkah pa 44.769.

Draginjska doklada kranjskemu učiteljstvu, za katero se je izrekel kranjski deželni zbor kot nekako predhodnico splošnemu zvišanju učiteljskih plač, je še vedno na stopinji poizvedovanja in se silno počasi rešuje.

Starost dreves. Najkrajše življenje imajo jablane; nekatere vrste dočakajo jedva 40 let. Bršljan živi 450 let, javor 500,

breza 600, pomarančno drevesce 650, cipresa do 800, plantana in lipa do 1000, jelka 1200, hrast 1500, cedra pa celo do 2000 let. V Kaliforniji je drevje, ki je baje staro 5000 let.

Nov sal. zavod na Dunaju. Šele pred dvema leti so salezijanci na prošnjo nj. c. kr. vis. nadvojvodinje Marije Jožefe in velespošt. župana dr. K. Lueger-ja odprli na Dunaju zavod Maria Hilf, kjer so vzgojevali 120 gojencev, in že so si radi pomanjkanja prostora poiskati drugo bolj obširno poslopje, kamor bodo lahko sprejeli nad 200 dečkov.



Vabilo na naročbo.

Z današnjo številko pričanja „Slovenski učitelj“ svoj **sedmi letnik**. Zvest svoji obljubi si je prizadeval, da bi vstrezal potrebam učiteljev in katehetov. Poslednjim v porabo je prinašal skozi celo leto temeljite katehetske članke prof. Antona Kržiča, ki skupno tvorijo popolno „Kratko katehetiko s praktičnimi pojasnili.“ Prepričani smo, da bode vsem katehetom dobro došla. — Večji del lista pa je bil odmenjen stanovskim razmeram učiteljstva in raznim vprašanjem metodike. Tudi v bodoče bode „Slov. Učitelj“ izkušal zadovoljiti svoje naročnike s tem, da bode enakomerno upošteval zadeve duhovskega in svetnega učiteljstva. **Pospeševati njuno vzajemno delovanje pri vzgoji mladine, ostane glavna točka našega programa.**

Bolj kot kedaj preje je nujna postala potreba **krščanskega šolskega lista**. Sovražniki krščanske šole se pripravljajo za odločilni boj proti verski vzgoji mladine. Pod geslom „**svobodna šola**“ se bode morda že v bližnji bodočnosti izvršil strasten naval na naše krščanske tradicije. Tembolj je potreba lista, ki bode zasledoval nakane nasprotnikov in stal na braniku za naše svetinje.

Svoje somišljenike duhovskega in svetnega stanu prosimo, da nam ostanejo zvesti, in nas v novem letu izdatno podpirajo z **marljivim sodelovanjem in pridobivanjem novih naročnikov.**

Oblika in cena lista ostane v novem letu ista, kakor je bila doslej. Z Bogom naprej.

Uredništvo.



„Slovenski Učitelj“ izhaja enkrat na mesec (15.). Cena mu je na leto 4 K, na pol leta 2 K. Urejuje in izdaje: Fran Jaklič, učitelj. — Oblastim odgovoren Ivan Rakovec. — Rokopisi, naročnina in reklamacije naj se pošiljajo: Uredništvu „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani. Tiska Katoliška Tiskarna.